

DIVADLO PRO DĚTI V POSLEDNÍCH TŘICETI LETECH

Ještě nikdy v dějinách nevěnovali dospělí dětem tolik pozornosti, sil a času jako v poslední generaci. Rodiče jim podřizují rozvrh svého času, zahrnují je hračkami, vymýšlejí pro ně, organizují i s nimi hrají hry, zajišťují jim kroužky, doplňkové vzdělávání a další náplň volného času (někdy až moc), v České televizi pro ně vznikl zvláštní celodenní kanál, v celostátních médiích se neustále přetřásá stav školství (jakkoli většinou dosti povrchně), pro vládu za vládou je to „priorita“... A co v divadle?

ODPOVÍDÁ TOMU I NABÍDKA DIVADLA PRO DĚTI?

Statutárních divadel, specializujících se na tvorbu pro děti, není mnoho – vlastně je to jen deset bývalých krajských loutkových divadel (k nimž nedávno přibyla českotěšínská Bajka). I tato divadla se dnes jak klasifikaci coby loutková, tak výslovně orientaci na děti většinou vyhýbají. Jediné předrevoluční herecké divadlo zaměřené výslovně na děti, pražské Divadlo Jiřího Wolkra, se po transformaci na Divadlo v Dlouhé s novým tvůrčím týmem přestalo na děti specializovat, byť je nadále výrazněji drží v patnosti nejen každoročními festivaly Dítě v Dlouhé a 13+, ale donedávna i vlastní tvorbou. Ostatní statutární herecká divadla inscenují pro děti tu a tam, jako doplněk svého repertoáru pro dospělé.

Byvší divadelní skupiny uměleckých agentur při krajských kulturních střediscích se rozhojnilly v podobě nezávislých profesionálních skupin, z nichž většina se orientuje právě na děti. Řada jich vznikla už v první polovině 90. let.

Zmíněná profesionální divadla obou větví hrávají většinou ve všední dny dopoledne po organizované školkové a školní návštěvy – ta statutární ve vlastních divadlech či na zájezdech v kulturních zařízeních, nezávislá na zájezdech. Odpolední všednodenní představení pro děti jsou spíše výjimkou.

Amatérské divadelní soubory hrající pro děti mohou přirozeně hrát jen odpoledne a ve volných dnech – buď pravidelně o víkendech (zpravidla ty tradičnější s vlastní scénou) nebo nárazově při různých festivalech a dalších akcích pro veřejnost. Dětské soubory – jejichž produkce je stejně jako jiná amatérská produkce leckdy kvalitativně na vysoké úrovni – si většinou zahrají jen pro rodiče a přátele nebo v rámci různých přehlídek a slavností.

Když tedy budete chtít s dětmi jít do divadla ve všední den, budete to mít těžké i ve velkém městě.

PRO KOHO SE HRAJE?

Většina produkce všech tří větví divadla pro děti vždy mířila především k předškolním dětem (3–6 let) a k dětem raného školního věku (6–9 let). Mateřské školy se snaží poskytovat dětem divadelní představení 1–4x do měsíce většinou přímo ve školkách, řidčeji návštěvou divadel. Po listopadové revoluci prakticky vymizela divadelní aktivita samotných učitelek a ubylo i inscenací statutárních (loutkových) divadel určených přímo do jejich prostor, jimž se kdysi věnovalo např. liberecké Naivní divadlo. Zato tu přibýlo produkcí malých nezávislých skupin o jednom až třech

DIVADLO PRO DĚTI
jaro '24
PRODĚTI

hercích – žel, velmi různé kvality. Divadelní představení v základních školách jsou v posledních letech spíše výjimečná.

Sympatickým rysem je, že přibýlo inscenací pro starší školní děti a mládež. V pražském Divadle v Dlouhé např. pratchettovské adaptace Hany Burešové Maškaráda čili Fantom Opery (2006) nebo Soudné sestry (2001) a Bornův Epochální výlet pana Broučka do XV. Století (2001), v hradeckém Draku třeba Tajný deník Adriana Molea (2006) či novátor-ský Bílý tesák (2018) dle románu Jacka Londona nebo Cesta.

K této kategorii lze přiřadit i inscenace záměrně tvořené pro celou rodinu, jako je tomu u Krvavého kolena (2009) pražského amatérského souboru Tate Iyumni. Typickým příkladem vícegeneračního divadla jsou také parafráze tradičních marionetářských her libereckého Naivního divadla v režii Tomáše Dvořáka – Bezhlavý rytíř (1993), Alibaba a čtyřicet loupežníků (1994) a Alína aneb Petřín v jiném dílu světa (1996) – nebo v jeho domácí plzeňské Alfě maňáskovi Tři mušketyři (2006).

Jako nový fenomén se v posledních letech objevují pokusy o divadelní produkce pro nejmladší – batolecí věk od jednoho do tří let; někteří inzerují dokonce i kojenecký věk od jednoho roku. Laterna Magika nabízí pořad BatoLaterna (2023) od šesti měsíců, pražská DAMÚZA nabízí Batosnění (2014) dětem od deseti měsíců, Naivní divadlo inscenace O beránkovi, který spadl z nebe (2014) a Šššš. Šššš. Hůůů. Haf! (2019) od dvou let. Úměrně tak nízkému věku jde většinou spíš o řízené pohrávání si s dětmi, než o celistvé divadelní sdělení s pevnou strukturou, případně o drobné dílčí situace volně spojené do jednoduchého řetízku děje.

JAKÉ TRENDY SE V POSLEDNÍCH TŘICETI LETECH PROSAZUJÍ?

Výrazný je posun k hravosti jako základnímu inscenačnímu principu ba i tématu. Jejím častým prostředkem je užití předmětů denní potřeby pro jednotlivé postavy jako třeba v inscenacích Draka Jak si hrají tatínkové (2005), kde jde o dílenské nástroje, či v Zlatovlásce podle M. D. Rettigové (2010), kde se jedná o kuchyňské potřeby. Jindy není hravost tak nápadně deklarována, ale o to působivěji je přítomna jako přirozený autentický základ inscenace. To platí vrchovatě pro další drakovskou inscenaci Naladte si vidličku aneb Otevřené uši nejlíp hudbě sluší (1992), stejně jako pro inscenace Medvídek Pú nebo tak nějak (1993) modříšických Čmukařů nebo Kdyby prase mělo křídla (1996) pražského Divadla v Dlouhé.

Kdyby prase mělo křídla je „velkoprostorová“ inscenace určená do divadla o 450 místech. Inscenace tohoto zaměření však většinou usilují o bezprostřední setkání s diváký v komorním prostředí, kde každý vnímá každého. Nejenže tak využívá svého hlavního specifika proti ostatním médiím – bezprostředního kontaktu a spolupráce s divákem – ale naplňuje i potřebu „protiléku“ zevšeobecnělé uniformity a anonymity, kterou přináší globalizovaný svět. Pražský Kejklíř tak v inscenaci K čemu jsou mosty přes řeku (1993) umožňoval dětem stát se pražskými věžemi, mosty či dopravními prostředky a v Můj medvěd Flóra (1993) určovat, co by se ještě mohlo medvídkovi stát. Amatérské svitavské Céčko zas v inscenaci V páté knoflíkové dírce (1994) svěruje divákům do ochrany své hadráčkové herce.

Mistrem aktivizace diváků se stal komediant od pánaboha – jihočeský bavič Víta Marčík se svými inscenacemi, v nichž jde vždy víc než o inzerovanou pohádku o jeho bezprostřední komunikaci s dětskými diváký a jejich rodiči („paní, podržela byste mi kytaru?“).

Výrazně přibýlo inscenací pro děti, založených na hudbě a instrumentální i pěvecké schopnosti samotných herců. Typickým příkladem je díky Jiřímu Vyšehlídkovi hradecký Drak, v jehož inscenaci Naladte si vidličku aneb Otevřené uši nejlíp hudbě sluší se téma hudebnosti dostalo přímo do titulu.

Také pražské Divadlo v Dlouhé disponovalo muzikálně vybaveným souborem a v režii Jana Borny vytvořilo řadu inscenací, v nichž hudba byla integrální dramatickou součás-

tí inscenací jako je tomu v již zmíněné inscenaci *Kdyby prase mělo křídla* (1996) nebo v jedné z nejlepších inscenací pro děti posledních třiceti let *Jak jsem se ztratil aneb Malá vánoční povídka* (2000).

Podobně výrazné a funkční užití hudby si může dovolit i amatérské svitavské Céčko v čele s Karlem Šefmou. Platí to prakticky pro všechny jeho inscenace, jejichž příkladem může být vrcholné dílo 90. let *Trakař aneb Velké vynálezy* (1991), ale také *Bláhové pohádky* (1995) nebo *Bystrouška, liška* (1997).

Přímo na lidové barokní opeře je založena inscenace *Divadla bratří Formanů Barokní opera* (1992).

Zvýšil se i podíl a proměnila funkce scénograficko-výtvarné složky. Příkladem ob-
jevné divadelní práce s výtvarnem je choceňská *Hana Voříšková*, která od obrázkového divadla – *Grónská písnička* (2001), *Kde, lásco, kdes byla?* (2004), *V širém poli* (2008), *Pohyblivé obrázky* (2012) – dospěla až k metaforickému užití nejjednodušších předmětů či materiálů zrní, vody, barev... K transformaci funkce a metaforiky scénografické složky se dopracovalo též svitavské Céčko, nejvýrazněji asi jeho *Trakař aneb Velké vynálezy* (1991)

Vedle živé tradice, již představují třeba zmíněné parafráze staroloutkářských inscenací *Tomáše Dvořáka v Naivním divadle a plzeňské Alfě*, mezi amatéry pak např. inscenace plzeňského *Střípku* či *Divadla V Boudě*, se objevují pro děti a mládež i pozoruhodné experimentální či postmoderní pokusy, v nichž vyniká pražský *Minor: Kabaret Tlukot a bubnování aneb Velké putování* (2002), *Bruncvík a lev* (2006), *Z knihy džunglí* (2007), *Jak kohouti obarvili svět aneb Magoři dětem* (2014). V *Draku* jsou v tomto směru nejvýraznější inscenace *Bílý tesák* (2018) a *Cesta* (2019).

Oblíbeným postmoderním žánrem se stávají parafráze filmových hitů. Mezi prvními se objevil *Rocky IX* (2004) pražských *Buchet a loutek* (nejvýraznějšího představitele postmoderního loutkového punku), na obdobném principu zpola parodie, zpola uchvácení byl inscenován i *James Blond* (2010) a *Amberville, aneb drsné město hebkých plyšáků* (2012) plzeňské *Alfy* či *Hvězdné dálky aneb Galaktická roztržka čili Kterak Impérium úder nevrátilo* (2014) amatérského *Vozichetu z Jablonce nad Nisou*.

Na závěr jedna specialitka. Pozoruhodným příkladem systematického pěstování v nejlepší slova smyslu angažované tematiky v oboru divadla pro děti a mládež je plzeňský *Rámus*, který vyrostl z původně dětského do souboru (dvoj)rodinného. Jedinečný je mimo jiné hledáním témat svých nejmladších členů.

JAK JE TEDY NA TOM SOUČASNÉ DIVADLO PRO DĚTI?

Dramaturgyně a teoretička *Alena Urbanová* nazvala kdysi divadlo pro děti popelkou divadla – odstrkovaným a ušmudlaným otloukánkem, který se dělá ze zvyku a zbytků sil levou zadní?

Ani dnes se divadelníci mnohdy příliš neohlížejí na možnosti a potřeby toho kterého věku a inscenují předlohu tak, aby to bavilo především je samé. To může být pozitivní předpoklad tvorby mj. i pro nadějí, že tím pádem neodloží laťku nároků pod heslem „pro děti je dobré všechno“. Na druhé straně to často vede k opovrhování klasickou lidovou pohádkou, projevujícím se snahou za každou cenu ji předělat, udělat nějak jinak, protože inscenátoři považují její výchozí podobu za notoricky známou a nebaví je hledat její aktuální významy v ní samé. Ve skutečnosti neznají její výchozí podobu často ani nejmenší děti, neboť se nikdy s ničím jiným než s parafrázemi nesetkali. Málokdy tak zůstane zachováno to, proč pohádka vznikla a po staletí se tříbila, a co je v ní zvlášť pro předškolní děti nejcennějšího: sdělení o základních hodnotách řádu světa ve formě metaforického modelu.

V divadle pro děti je pořád spousta a možná i většina šmírózní reprodukce, v níž nejde o nic víc než o iluzivní odilustrování příběhu za co nejmenšího vydání sil a času

nebo o pouhé „vyblbnutí se“ samotných inscenátorů, o prázdnotu nadívanou přihloupnými legráckami, stupidními písničkami, případně tzv. „aktivizací“ dětí („Neviděli jste tu vlka, děti? – Cože? – Musíte nahlas! – Vlevo? – Aha – Tak vpravo?...“). Podceňování dětí namože trvá. Tvorba pro děti bývá na okraji zájmu divadelníků, její kritická a teoretická reflexe téměř neexistuje, hry nejsou vydávány...

Když si ale promítnu, kolik zajímavých, inspirativních, kvalitních inscenací za oněch třicet let vzniklo (zdaleka ne všechny jsem mohl zmínit a ty hrané dětmi jsem přenechal jiným), musím zdnat, že na tom nejsme tak špatně, a že jistý pokrok v divadle určeném dětem a mládeži přinejmenším ve špičkách je zřetelný.

Luděk Richter (z pojednání pro časopis Tvořivá dramatika 3/2023)

JAK JE TO V MÍSTĚ, KDE BYDLÍŠ A V DOSAŽITELNÉM OKOLÍ S MOŽNOSTÍ JÍT NA DIVADLO PRO DĚTI DEJME TOMU PŘÍŠTÍ TÝDEN ČI MĚSÍC?

Bydlíme v malé osadě, takže návštěva divadla s dětmi je rozsáhlejší akce, kterou je potřeba důkladně naplánovat:

Nejbližší město je Blatná (6 114 obyv., z toho 805 do 15 let), kde přes zimu bývají asi dvakrát do měsíce nedělní pohádky pro malé děti. Co do kvality bývají nůžky dosti rozevřené a často se z informací pořadatele nedozvím, kdo hraje. Uvádějí pouze titul. Před několika lety bývaly v knihovně k dispozici letáčky s přehledem všech naplánovaných představení. Bohužel už je netisknou a musím si vzít na pomoc internet – a ano, zjistí u, že 25. 2. můžeme vyrazit na pohádku Vlk a hlad (ale kdo ji hraje se nedozvím a možná, že půjde o jinou pohádku a na webu je chyba, protože v anotaci se píše o jezeru, kostele a strašidelné škole a navíc mám dojem, že něco o vlkovi bylo už v lednu). Co bude za měsíc, se z webu nedozvím, zveřejňují plán jen na nejbližší dobu. (Doplnění asi o týden později později: na webu je již oprava a tak vím, že 25. 2. bude pohádka Kvído a strašidelná škola Divadla Divoled.)

Trochu vzdálenější jsou Strakonice (cca 20km, 21 520 obyv., z toho 4 558 do 15 let), kde v kulturním přehledu snadno zjistím, že tento i příští měsíc je každou neděli v KZ u Mravenčí skály loutková pohádka pro děti, střídají se LS Radost a Rodiče a přátelé MŠ Lidická.

V Písku (vzdáleném cca 30km, 28 102 obyv., z toho 4 173 do 15 let) hraje od ledna do května každou druhou neděli LS Nitka.

Profesionální stálé divadlo s programem pro děti máme nejbliže v Příbrami (cca 45km, 30 628 obyv., z toho 4 080 do 15 let).

Využíváme ale pouze tu první možnost (občasná zimní nedělní pohádka v Blatné). Naše děti vídaly a vídají divadlo více na festivalech a přehlídkách, než v okolí domova.

Tereza Černochová

Kam s dětmi do divadla v Brně (374 627 obyv., z toho 56 875 do 15 let)? Jestli máte chuť na velké divadlo, určitě si zajdete do Divadla Polárka, Divadla Radost (obě divadla jsou zaměřena na děti a mládež), ale i Mahenovo divadlo a Městské divadlo Brno nabízejí dětské inscenace. Máte-li chuť na něco menšího, kde nebude tolik diváků a kde můžete zažít i zajímavé nové formy doporučuji divadla Mikroteatro a divadlo Dip. Divadlo Mikroteatro vzniklo z fascinace bytovým divadlem – dělají malé přenosné inscenace, které můžou zahrát u vás na dětské oslavě nebo ve školce/šколе. Nově mají i vlastní prostor v centru Brna – tak se na ně zajděte podívat! Divadlo Dip je divadlo vtahující diváky do svých představení interakcí a participací, takže si můžou zažít příběhy na vlastní kůži.

Zajděte si s nimi na interaktivní procházku nebo na představení, kde jenom od vás závisí, jak to celé dopadne!

Pro nejmladší diváky do tří let a jejich rodiče nabízí Divadlo Polárka: Věci, nad kterými se tají dech.

Divadlo Radost: Lesní fantazie, Mikroteatro: Vítr z plachet, program Rozžij knihu.

A ještě festivaly:

23. března Mikroteatro otvírá svou Opening party své nové prostory – bude spoustu divadla a také koncert!

27. března je Světový den divadla, který bude určitě provázet spousta průvodních akcí.

17.–28. května se koná Divadelní svět Brno, kde se nezapomíná ani na nejmladší; program najdete na stránkách divadla Polárka. Paulína Petáková

Po létech, kdy naše desetitisícové město Humpolec (10 232 obyvatel, z toho 2 140 do 15 let) trpělo nedostatkem možností kulturního využití, přišla doba hojnosti a radosti. Vzniklo několik nových kulturních zařízení, která myslí i na dětského diváka.

Loutkové divadlo Humpolec je tradiční scénou, zaměřenou výhradně na dětského diváka. Scéna s dlouholetou tradicí přináší dětským divákům repertoár, dnes už nevidaný. Následující sobotu např. pohádku O pejskovi a kočičce v režii Ivany Bártlové. Nechci tu opisovat celý program na leden až březen, ale koho z vás zajímá, nalezne ho na www.loutkovedivadlo-humpolec.cz.

Nevyhledávám nabídky humpoleckého loutkového divadla se svými vnuky často a mám k tomu tyto důvody: soubor, jakkoli ho mám ráda a vážím si všech členů, není příliš tvořivý a ve výběru her se soustřeďuje na prastaré kusy, které pamatují ještě ze svých dětských let; scéna po léta neměnná (rozdělená interpretace – mluviči a vodiči) ani nedává mnoho možností ke zpestření či rozšíření repertoáru; děti kolem čtvrtého roku věku se začínají v hledišti nudit a odmítají pokračovat v návštěvách loutkového divadla. Abychom viděli s vnuky Kašpárka, stačí nám obvykle jedno představení za sezónu.

Další tradiční organizátor divadel pro děti je Městské kulturní a informační středisko. Nabídka dětských divadel zde je nahodilá. Zřídka se objeví titul pro děti, který láká.

Příbylo nám Divadlo za komínem a tam se tituly pro rodiny s dětmi objevují, ale také nelze mluvit o pravidelné nebo dokonce stálé nabídce.

V létě ovšem, to je jiná. Letní Platforma nabízí každou sobotu od června do září divadla pro děti, která s chutí navštěvují i rodiče.

Nabídka se u nás zkrátka postupně zlepšuje. A kdo by si snad nevybral přímo v Humpolci, může se svými ratolestmi využít kulturní nabídky v Havlíčkově Brodě, Pelhřimově nebo v Jihlavě. Cesta do žádného ze jmenovaných měst netrvá od nás autem déle než půl hodiny. Jitka Fojtíková

Jediné, o čem u nás v Chocni (8 099 obyvatel, z toho 1 127 do 15 let) vím, jsou zimní „pohádkové soboty“ v Panském domě – velký sál a vysokým pódiem, na fotografiích jsou většinou činoherní princezny, věk neuvádějí. Pohádkové soboty 2024:

6. ledna – O křišťálovém srdci – vstupné 90 Kč,

20. ledna – Honza málem králem – vstupné bez pasu 130 Kč / s pasem 120 Kč,

3. února – Masopustní pohádka – vstupné bez pasu 90 Kč / s pasem 80 Kč,

17. února – Strašidelný mlýn – vstupné bez pasu 140 Kč / s pasem 130 Kč,

2. března – Na kouzelném paloučku – vstupné bez pasu 130 Kč / s pasem 120 Kč,

16. března – Dobrodružství na ostrově Čičidžuma – bez pasu 140 Kč / s pasem 130 Kč.

Na prvním představení obdržíte kašpárkův pohádkový pas a vstupné na každou další pohádku pořídíte se slevou. Hana Voříšková

V Olomouci (97 608 obyvatel, z toho 14 781 do 15 let) se v současnosti stará o divadelní představení pro děti například Scéna kina Metropol (kapacita scény až 500 osob !!!). Tituly mi připadají hodně bizarní; – tak třeba se chystá: Louskáček a Bonbónová víla – Docela velké divadlo Litvínov, Krysáci a zamilovaný Eda – Divadlo Za2 Příbram, Zaber a Makaj! – Smejko a Tanculienka, Štístko a Poupěnka – soubor Pojd' si hrát. Jde o velké produkce, snažící se oslovit dítě 3,9–8,5 roku ... + rodiče, kteří jsou rádi že je to veselé a barevné a jejich potomka to na chvíli odtáhne od mobilu.

Děti chce také v Olomouci potěšit Divadlo v Šantovce, což je nákupní středisko, ale samo divadlo (divadelní prostor) je hezké. V současnosti však nefunguje, neb se prý rekonstruuje, čemuž moc nerozumím, protože je nové. Jejich internetové stránky informují: „...těšíme se na Vás v budoucnu“, což leccos naznačuje. Ale například v roce 2022 se zde konal pohádkový festival, na kterém byl i Michal Nesvadba a umělci z agentury MaJa s pořadem „Legrácky a šprtouchlata s MIMONI“ !!! Komerce a podbizivost v tomto „divadle“ vítězí nad slušnou dramaturgií – pokud ji tedy mají nebo tuší, co se pod tím slovem skrývá. Ale abych nebyl moc příkrý: loni v tomto divadle také hrál LOKVAR – Kašpárek domek staví, což je aspoň klasická rakvičkárna.

A jsme u olomouckého fenoménu jménem Kašpárkova říše. Drží se stále tradičního marionetového divadla – tituly jako Křídlová pohádka (Ing. František Čech), O Palečkovi a Veliké řepě, Vánoce pejska a kočičky... jsou tituly z jejich pohledu osvědčené a dle fotografií z inscenací na FB lze soudit, že jejich divadelní jazyk a prostředky se již dlouho nemění. Ke cti jim slouží, že alespoň udržují tradici, dokonce pořádají festival Čechova Olomouc pro soubory tradičního loutkového divadla.

Prostě, od té doby co byla přerušena činnost Divadla hudby v Olomouci, která se snažila o kvalitní dramaturgii pro dětského diváka je to bída, bída, bída... Dobrá zpráva na závěr: Muzeum umění v Olomouci právě zahajuje činnost v takzvaném MUO CENTRAL, což je rekonstruovaný multifunkční prostor (bývalé kino Central/Moskva pod Divadlem hudby) a bude zde i kvalitní produkce pro děti, např. teď v březnu: Baba – Jága (Noha – Hnát). A ještě jedna dobrá zpráva. Do provozu zanedlouho znovu bude uvedeno i Divadlo hudby, které je s MUO CENTRAL integrované v jedné budově a slibuje navazovat na dramaturgii bývalého Divadla hudby, tzn. pokračování koncepce hostování kvalitních loutkových i neloutkových inscenací pro děti z celé ČR. Pavel Němeček

Divadlo pro děti je v Ostravě (275 766 obyv., z toho 805 do 15 let) špičkové a profesionální v Divadle loutek Ostrava, ale pro děti hraje i nové Studio G. Divadlo loutek hraje pro všechny věkové skupiny, od malých dětí, ale mají i představení pro dospělé. Studio G má teď nové představení pro děti od tří let. Saša Rychecký

Pozn. redakce: Divadlo loutek Ostrava hraje v březnu pro veřejnost v 9 dnech 20 představení, pro školy (krom dílen) v 11 dnech 25 představení. Herecké Studio G má na repertoáru 3 inscenace pro děti.

V Plzni (153 649 obyv., z toho 21 706 do 15 let) se hraje pro děti např. o nedělich v Divadle Jonáš, v divadle Špalíček a na Moving Station, o sobotách v D-klubu, v Divadle Alfa a v Divadle V Boudě. Petr Mlád

Žijí asi čtyřicet let v centru Prahy 1 (24 303 obyv., z toho 2 827 do 15 let) a mohlo by se zdát, že jít s dětmi do divadla není žádný problém. Tak růžově to ale nevidím. Před revolucí bylo v našem okolí nejméně šest divadélek, kam bylo možné s dětmi zajít: divadlo Albatros, Ústřední loutkové divadlo, Sluníčko v Dětském domě, Divadlo Jiřího Wolkera, Říše loutek, Ústřední loutkové divadlo.

Dnes zůstala věrná dětem Říše loutek a Minor (dřívější ÚLD). Ostatní buď zanikla, nebo se jejich tvorba nesoustřeďuje výhradně na dětského diváka. Než byl můj vnuk dítě školou povinné, chodili jsme spolu dost často na různá představení do Dlouhé, na Smíchov na Buchty a loutky, dokonce jsme objevili loutkovou scénu divadélka Sokol v Žitné ulici, kde jsem poprvé zažila rozdělenou interpretaci (o které jsem do té doby jen slyšela). Viděli jsme tam dvě pohádky a rodinná atmosféra, kamarádi ze cvičení, určitá pospolitost a krásné marionety mi nahradili trochu naivní příběh a neobratnost hlavních tvůrců. V Říši loutek jsme také byli několikrát a klasické pohádky, které jsme viděli, byly na standardní úrovni a jako hlavní klad bych ocenila srozumitelnost představení pro malé děti (pejsek je pejsek, kočička je kočička). Většinou jsme ale chodili do Minoru, pokud se mi podařilo koupit lístky (někdy to byla fuška), kde jsme zhlédli několik krásných představení. Bohužel jsem zjistila, že ač vnuk chodí do školy na Praze 4 (již druhým rokem), se třídou navštěvují divadlo Minor pravidelně, takže viděl některá představení dvakrát. Asi je Minor v Praze široko daleko nejvyhlášenější divadlo pro děti. Dnes pokud s ním chci jít do divadla, hledám jinou scénu. Bohužel ne vždy je představení pro děti opravdu pro děti.

V následujících dnech (týden – měsíc) bych žádné představení v našem okolí nevybrala. Buď se hraje dopoledne, kdy je vnuk ve škole, nebo jsou inzerovaná představení spíše pro menší děti a to by ho asi nebavilo.

Alena Crhová

Pravidelná představení na Praze 7 (38 375 obyv., z toho 6 238 do 15 let), kde bydlím:

Klub Letka – sobotní představení pro děti. V dramaturgii tohoto divadla se píše, že navazuje na „divadlo u Panáků“, kde se hrávalo pro děti loutková představení. Hrávaly tady opravdu různé loutkářské soubory, profesionální i amatérské. Ta představení byla věrna názvu tohoto divadla, kde loutka (panák) byla hybatelem všeho dění v pohádkovém (či jiném) příběhu. V současné době se tu nabízí (až na dvě výjimky) představení Damúzy, a většina představení je pro diváky od 10 měsíců do 3 let. Jak jsem vyčetla z webu (a některá i viděla jinde) jsou spíše divadlem objektů a poetických obrazů.

DDM Praha 7 (Vodárenská věž) nabízí pravidelně nedělní pohádky. Tady tedy hrají různé soubory a jde zřejmě skutečně o pohádky. Ale podle programu jsou spíše činoherní, tu a tam loutková. Pro příklad anotace k několika představením: Veselá činoherní pohádka s loutkami aneb my se vlka nebojíme! Veselá loutková pohádka z českého venkova s vodníkem, čertem, Kašpárkem, Haničkou a princem ze zámku, doprovázená písničkami a hrou na kytaru. Jindy se v anotacích píše o morálním poslání těch pohádek – aby si děti uvědomily, že se zlobit nemá.

OC Stromovka – sobota od jedenácti hodin. V komerčním prostoru, ale dobře umístěném, se střídají různé profi soubory hrající pro děti, pražské i mimopražské. Bylo mi divné, proč je tam tak nabit. Samozřejmě částečně proto, že to bylo zadarmo. Ale zdá se, že to je jediné místo, kde lze v Praze 7 vidět různé soubory slušně hrající pro děti. Nelze upřít, že agentura Reklamare si dává snahu si soubory, hrající pro děti vybírat – ať už činoherní nebo loutkové.

Divadlo Na Maninách – muzikál dr.Faust (představení s rodinnou atmosférou) – neděle od 14 hodin.

Divadlo Ty-já-tr Radky Tesárkové – ale pro tyto měsíce jsem nenašla nic pro veřejnost.

Na léto se chystá letní scéna před kostelem na Strossmayerově náměstí, kde se hrály většinou loutkové pohádky. Od června pak velký projekt Mauglí ve stanu – divadlo bří Formanů. A v létě Letní Letná – to je dobrý výběr představení pro děti. Byť ve stanu, který je velký, takže se tam nedá hrát cokoli: kontakt se tam tvoří dost nelehce, pokud to není spíše cirkusové představení, a pro loutkové divadlo to vyžaduje porty.

Mirka Vydrová

V Praze (1 129 145 obyvatel, z toho 170 227 do 15 let) se dle www.prahadivadla.cz deklaruje přes 130 poskytovatelů divadla – souborů a scén hrajících pro dospělé či děti.

Pravidelně hrají pro děti různých věkových kategorií dvě profesionální statutární loutková divadla: Minor (v březnu krom několika dílen 13 dopoledních a 33 odpoledních představení) a Divadlo Spejbla a Hurvinka (v březnu dopoledne 14x, po poledni 16x – některé jen na doplnění náborových představení). Některá herecká statutární divadla mívají na repertoáru jednotky inscenací pro děti a mládež.

Mezi nezávislé pražské profesionální skupiny hrající pro děti patří Buchty a loutky (na své scéně v Švandově divadle hrají v dubnu pro děti 3x), Loutky bez hranic (4x), Studio Damúza (12x), Divadlo b, Divadelní společnost Kejkliř, Divadlo Bořivoj, Malé divadélko, Divadlo 100 opic, Divadlo b, nebo Trakař.

Amatérské soubory se stálou scénou hrající pro děti jsou například staroměstská Říše loutek hraje o sobotách a nedělích, např. letos v březnu 7x, kobylišská Jiskra hraje v Divadle Karla Hackera každou neděli, Zvoneček na Novodvorské 3–4 soboty měsíčně, většinou 2x, sokolské loutkové divadlo Bubeníček hraje ve vinohradské sokolovně 1x měsíčně, Frydolín Hostivař od října do konce března cca každou druhou neděli, zbraslavská Rolnička hrává každou sobotu a svou scénu má i loutkářský soubor Kašpárek Sokola pražského. Z hereckých amatérských divadel se na tvorbu pro děti specializuje Divadlo Máje.

Každoroční pražské přehlídky či festivaly zaměřené na divadlo pro děti jsou Dítě v Dlouhé a 13+ (obě pořádá Divadlo v Dlouhé) a Přelet nad loutkářským hnízdem (inscenace zdaleka nejen pro děti pořádaná Českým centrem UNIMA), nárazově se objevují i další.

Luděk Richter

Máme to štěstí, že u nás ve Svitavách (16 068 obyvatel, z toho 2 199 do 15 let) máme divadlo Trám a to hraje pro děti kvalitní hry každých čtrnáct dní. Nejvíce pro děti od tří do šesti let a jejich rodiče. Děti školou povinné mají nabídku školních divadelních představení také v divadle Trám. Jupí! Co víc si přát?

Jana Mandlová

Ve Svitavách se pro děti hraje v sezóně jednou za čtrnáct dní. O představení bývá většinou velký zájem, přesto, že pořadatelé nezvou takzvané huráprodukce.

Teď v únoru jsem viděla Divadlo jednoho Edy. Pod touto hlavičkou se skrývá Mirka Bělohávková, donedávna herečka Naivního divadla. Nové představení pro děti od tří do sta let se jmenuje O medvídku Hajáčkovi. Jde o příběh, ve kterém má medvěd na starosti dobré usínání tří zvířátek, která žijí na jeho lesním palouku. Na samém začátku Mirka s dětmi probere jejich večerní rituály. K těm se pak velmi prakticky vrací v situacích s ovečkou, veverkou a zajícem. I sama hlavní postava, jak se ukáže, má také své starosti s usínáním. Mirka všechno dělá před dětmi, nezakrytě, jakoby mateřsky. Její akce traktuje nahrávka jedné sekvence sólových houslí. Je to neokázalé představení, pro malé děti, se kterými se ale mluví poněkud dospěláctějším jazykem. Jde o odkryté malé loutkové divadlo na stole, s pěknými šitými loutkami, které přináší hodně příležitostí k loutkářskému humoru. Což děti samozřejmě těší. Myslím, že Mirčin záměr se podařil a vzniklo promyšlené, milé představení.

A ještě navíc: v naší blízkosti, neboť Vlado Zezula je náš dávný kamarád z divadla a bydlí u Svitav, probíhá výborný projekt Člověk a fyzika. Zatím má tři díly: Používám mozek, Mám chytré tělo a Přichází zákon. Proč vám to sdělují? Protože i toto jsou vlastně divadelní představení s jeho obvyklými atributy. Jejich záměr míří přes jistou jakoby výuku k určitým praktickým cílům: jak funguje naše tělo, naše smysly, jak najít svou vlastní cestu, jak si uvědomit sám sebe. V tomto projektu jsou zakódovány životní zkušenosti dlouholetého učitele, konstruktéra a umělce života i divadla. Navíc výborného herce,

který umí promluvit k davu dětí a pravdivě interaktivně jednat. Dnes jsem váš nový učitel, říká Vlado na začátku každého představení už desátý rok. Kéž má tak výborné nápady i v dalších letech, neboť tato jeho „divadelní“ práce stojí zato. Je to podivuhodné.

Blanka Šefrnová

Bylo by krásné vědět i jak jsou na tom třeba na Berounsku, Českokobudějovicku, na Jindřichohradecku, Liberecku, v Ostrově, na Rakovnicku, Turnovsku, na Vsetínsku či Žambersku. Ale...

RECENZE

BUBENÍČEK Praha: Perníková chaloupka (autor: Ludmila Tesařová, úprava a režie: Táňa Zlesáková)

Na scéně jsou tři lepoporelovitě sestavené V-paravany výšky 120 cm s nakresleným lesem (ten vpravo se po čase otočením změní na perníkovou chaloupku), za nimiž odkryté vodí herci půlmetrové marionety na drátě. Perníková chaloupka toho k fyzické akci loutek až tak mnoho nenabízí a je škoda, když se i ta jediná, již nabízí Jeníčkovo lezení na strom, promarní tím, že na něj loutka vyjede jako výtahem a dolů rovnou skočí. Například situace bloudění lesem, udělaná jednoduše, ale dynamicky jen mizením a objevováním se mezi paravánky, je však velmi působivá. Herci mají pro loutky zjevně cit, projevující se přesnou souhrou mezi slovem a pohybem loutky i přesnými proměnami orientace loutky v prostoru, hezké jsou mnohé loutkoherecké detaily (např. dědkova klopýtavá chůze), pracují dobře i s proměnlivou dynamikou a temporytmem situací a zejména představitelka Mařenky i s výrazem mluvy. Výsledkem je bez velkých kejklí, ale přehledně a čistě odehraná pohádka.

Jen kdyby si inscenátoři předem nepodrazili nohy vypuštěním, toho, co pohádka nabízí a na čem stojí, a nepřipravili tak sebe i diváky o nejdramatičtější a nejnapínavější vrcholy celé pohádky. Začali vynecháním úvodní snahu rodičů (respektive macechy) zbavit se kvůli panujícímu hladu dětí zavedením do lesa – čímž znevýznamnili motiv hladu, jenž pohádkou průběžně prochází od motivace pro zavedení dětí přes jejich sbírání jahod v lese, následný hlad při bloudění, touhu ho zahnat uloupeným perníkem až po ježibabinu snahu vykrmít a upéci si Jeníčka. V této verzi jdou děti s tatínkem jen tak – na jahůdky. Ztratí se při hledání studánky (nikoli z neposlušnosti, jež je jim na konci vyčtena) a když po vcelku spokojeném přenocování v lese objeví perníkovou chaloupku, začnou ji ozobávat spíš z mlsnosti než z hladu a vyzobávají ty perníčky, které se jim líbí. Hned po prvé odpovědi „to jen větříček“ vyjde dědek, raz-dva chytí děti a umístí je za mřížový plůtek (vpravo i vlevo volně průchozí). O tom, že Jeníčkoví hrozí sněžením a Mařence posluhování se prohodí pár slov, a když za minutku přijde dědek zkontrolovat, zda už Jeníček není k snědku, Mařenka ho prostě odstrčí a „nejnapínavější“ a „nejakčnější“ situací se stává honička lesem a slovní „nedorozumění“ mezi vypyťavajícím se dědkem a odpovídající ženou. Žádný stupňující se strach a napětí z očekávání Jeníčkovy konce, natož z finále na lopatě, vyřešený Jeníčkovou chytrostí. Největší strach tu má dědek – z toho, jak mu dá baba co proto.

Insceátorům se mohou všechny ty dramatické momenty zdát pro děti nepřijatelné. Ale na nich závisí a stojí všechno napětí téhle pohádky. Nejenže jsou nejakčnější, ale hlavně: jak mají bez nich děti dospět k uvolnění a ke katarzi? Chtějí-li je tvůrci vypustit, musí je nahradit něčím stejně silným. Ale čím, když Perníková chaloupka je právě o destruktivní moci hladu a o tom, jak je nutné ji překonat.

CIRK LA PUTIKA Praha: K (koncept a režie: Daniel Gulko)

Z Kafkova kufru je vytažena spisovatelova fotografie a za ní z kufru vystupují i reminiscence jeho děl uvedených v programu. Některé se zdají být spíše jen formálním odrazitěm pro jednotlivé výstupy a prakticky žádná se nepokouší o výklad konkrétních povídek či novel. Leckdy vzniká dojem, že jde hlavně o příležitost, jak uplatnit cirkusové dovednosti – což bývá častým problémem dnešního nového cirkusu. Jeho prostředky umožňují zobrazovat absurdity světa, v němž je vše možné. Kafkovské reminiscence se však takto ztrácejí za řemeslnými artistickými či žongléřskými dovednostmi – jimž však všechna čest.

JAVAJKA Neratovice: Tři pohádky sovy „Pohádečky“ (autoři: Ladislav Pelant, Ljuba Štíplová, Alois Mikulka)

Paní s maňáskem (nebo je to javajka?) sovy vyjde do hlediště a z reproduktoru pár metrů za ní slyšíme sovino vyprávění o tom, že nám bude vyprávět tři pohádky. Každá z pohádek je pak po otevření opony uvedena javajkou Kašpárka, který nám skrze playback vypráví, o čem bude následující pohádka.

Ta první, o strašidlech, spočívá ve vyjmenovávání strašidel, jež se vždy objeví a na melodii nějaké lidové písně o sobě zazpívají. Hodinář Vendelínu Kokrhelovi („živý“ herec) je jich líto, dá každému dárek, bílou paní si vezme za ženu a Kašpárek nám řekne, že to dobře dopadlo. Na předscénu vyjde paní s maňáskem kocoura a přemlouvá děti, aby si s ní zazpívali písničky.

Druhá pohádka je o hamižné cukrářce, která namísto nejlepších dobrot dává šotkovi zkažené zboží, ten jí pomluví u zákazníků, cukrářka mu začne dávat to nejlepší, takže se z ní stala hodná cukrářka, a šotek odchází.

Následuje opět paní s kocourem a písničkami a po ní třetí pohádka o kryse, která vězňi bílou kočičí princeznu v kleci, nedává jí jíst a vyžene i zachránce-kočičího mušketýra, ale přelstí ji malý kcourek, který namluví kryse, že kočičku potrestá výměnou své tvrdé postele za její měkoučkou klec, v níž pak krysu zamkne. Jediná výraznější akce je desetivteřinový boj krysy s mušketýrem, jinak se mluví a zpívá. Z playbacku.

JISKRA Praha: Popelka (úprava a režie: Jakub Hojka)

Kolem zadního prospektu marionetového divadélka se objeví tři holoubci (zpočátku jen hlavy s péřovými maskami, později celí herci) a popíší nám Popelku, kterou tamtéž vidíme coby marionetu na drátě. Popelka pilně ometá tapety, zatímco její sestry (expresivně karikaturní marionety rovněž na drátě) vyžadují posluhování, od čehož ji holoubci odrazují. Poklopem ze sklepa (?) vyleze matka a na její popud sestry roztrhají Popelčiny šaty po mamince, v nichž by ráda šla na ples. Holoubci však přivolají kouzelnou kmotřičku (herečka v dlouhé říze a blyštivé masce), která jí obleče nové, a jednorozec (?) ji odváží na ples. Mezitím král s princem láteří, že na jejich plesy chodí pořád dokola jen ty dvě – Knedlík a Špageta, jak sestry nazývají. Když se objeví Popelka, princ je tak okouzlen, že ji ani nevyzve k tanci. Dorazivší sestry vyžene jednorozec, ale ony se hned vrátí (?). Princ, ač má „večerku“, přemlouvá Popelku, aby zůstala, k čemuž ji ponouká i jednorozec a holoubci, ale když si nedá říci, daruje jí princ přívěšek, aby ji poznal (??? – děti volají, že takhle ta pohádka není). Sestry Popelku už na plese identifikovaly, a tak ji matka doma strčí do sklepa. Král spočítá náklady za pošlapané parkety a přichází vyžadovat úhradu na matce, ale na princův popud přikáže, aby mu byly předvedeny všechny ženy v domě. Matka shodí oba do sklepa a sestry se hádají, která je teď královna (?). Zoufalí holoubci se ptají Kdo nám teď pomůže?, děti volají Já!, ale holoubci uzavřou Pomůže nám kmotřička. Ta jako deus ex machina hodí matku s dcerami do pytle a vytáhne Popelku, prince i krále ze sklepa.

Není tak docela jasné, o jaký žánr se inscenátoři snaží. Drasticky karikaturní mario-
nety, pitvořivé mluvní charakteristiky zejména mužů, hrajících matku a sestry i sám děj by
nasvědčovaly parodii. Zbytkové pohádkové motivy stále koketují s romantickou pohádkou,
jakkoli staženou do přízemní reality. Některé pohádkové motivy zůstávají, aniž by se však
inscenátoři zabývali jejich významy, důvody, funkcí a souvislostmi. Nesmíme se ptát, proč
tihle holoubci od samého začátku Popelce pomáhají. Co mají společného s „kmotřičkou“.
Odkud se ta „kmotřička“ ex machina vzala a co je zač. Kde se tu vzal jednorozec. Proč
matka vstupuje na scénu poklopem ze sklepa, ani o co jde královi a zda stojí o to, aby
se jeho syn oženil, nebo spíš o to, aby ho to moc nestálo, či proč na jím vyhlášené plesy
chodí jen ony dvě sestry... Všechno se objevuje a stává jen tak – protože dramatičtář
a režisér chce. Inscenace se zdá být výsledkem onoho dnes tak běžného pocitu, že hlav-
ním tvůrčím vkladem inscenátorů má být rozložení předlohy na jednotlivé motivy a jejich
použití k čemukoli pod heslem Hlavně jinak.

Pohádka pracuje s vyhraněnými a kontrastními archetypy, jež mají přesné významy.
Nemusí se to každému líbit: v životě to bývá složitější, všednější, přízemnější... Nelíbí-li
se nám tahle pohádková vyhraněnost, toužíme-li věci zpochybňovat, nahlížet je z druhé
strany, zkoumat, zda za nimi nemůže být i něco jiného, zda všechno není jinak..., není
důvod pohádku inscenovat. Pohádka ale není země libovůle, natož zvuče. Nelze z ní cokoli
vypustit a čímkoli (nebo ničím) to nahradit.

Ta o Popelce se nám může líbit, či nelíbit. Ale má svou obsahovou i formální stavbu,
z níž si nelze brát, jen co se nám hodí. Její významy jsou jasné a konzistentní: Popelka je
odměňována za svou dobrou povahu, včetně toho, jak pomáhá holoubkům (a oni pak jí),
dar plesových a venkonec svatebních šatů přichází od ztělesnění zemřelé maminky i jako
odměna za vytrpěná přikoří, pokoru a trpělivost (skoro se ta slova bojím napsat, protože
jsou to v našich časech neslušná slova a ve spojení s ženou určitě šovinisticko-sexistické
stereotypy – ale je mi líto, jsou to jedny z archetypálních existenciálních hodnot, o nichž
pohádka vypovídá). Princ musí na třech plesech a při následném hledání poznat a prokáz-
at, že tuhle krásu rozpoznal a Popelku i jako popelku opravdu chce a zaslouží. K čemuž
patří i onen malý střevíček na malou nožku, která je odvěkým znakem oné krásy (proto
v Číně, kde Popelka před 3000 lety vznikla, musely holčičky ještě nedávno trpět v malých,
nohu deformujících botkách?), která ukazuje na dobrého člověka, neboť v pohádkové
„řeči“ (stejně jako u malých dětí) hodná = krásná a krásná = hodná...

Proč ne jinak?! A proč jinak? – není-li důvodem a cílem jiný výklad, jiná myšlenka, již
jsme v předloze objevili? Pohádka není nedotknutelná a lze ji měnit – víme-li co měníme,
co změnou způsobíme, proč chceme měnit a víme-li jak. Předělávání jakékoli předlohy
má smysl tehdy, je-li cestou k novému poznání, novému sdělení – ne jen aby to bylo jinak.

Je sympatické, že Jiskra našla a povzbudila ve svém středu mladé, kteří se pokoušejí
najít novou cestu. Stojí to i za cenu občasného bloudění. Ale neměli by u něj zůstat a vy-
dávat se zbůhdarma kamkoli.

JISKRA Praha: Zvířátka pana Krbce (autoři: Stanislav Havelka, Petr Chvojka, Vladi-
mír Renčín, Petr Slunečko)

Před bezmála čtyřiceti lety si Jiskra dala přívzisko divadlo hitů. Spočívalo to v insceno-
vání řady z televize populárních titulů – Křemílka a Vochoomůrky, Rumcajse, Ferdý Mraven-
ce, Broučků a také Zvířátek pana Krbce.

Na poměrně výpravné scéně se hraje marionetami na dlouhých nitích (navrhl je
populární karikaturista Vladimír Renčín) s rozdělenou interpretací přes reproduktory
a s playbackovými písničkami. Jde o bezmála aliterační pohádku: postavami jsou

kastelán Kajetán Krbec, kocour Kokeš a další K-zvířátka, s nimiž se „letos“ rozhodne navštívit hrady, začínající od K, počínaje hradem Kulíkovem. Záměr urychlí střet s tetou Klo (jež se později ukáže být jeho sestrou) a její kozou Tyldou. Na spustlém Kulíkově se setká se sovou Kukulou, kavkou Kocandou a strašícím bývalým majitelem Ruprechtem. Jemu navzdory se pan Krbec se zvířátky rozhodnou zpřístupnit hrad veřejnosti, ale ten z jakýchsi příčin znovu zaroste pavučinami právě v okamžiku, kdy dorazí tetu/sestru a rozhodne se i s kozou zůstat; i s pomocí Ruprechta je však vypuzena. Když už to vypadá, že vše šťastně skončilo, objeví se zloděj, i ten je pomocí party pana Krbce vyhnán a mohou přijít návštěvníci.

Děj má několik logických lapsů – třeba když se pan Krbec raduje, že strašící Ruprecht je dobrou reklamou pro přibývající návštěvníky, ale oznámení, že hrad zítra zahájí provoz, přichází až před samotným koncem, a strašidlo musí slíbit, že už nebude zlobit. Také vedlejší dějová linie s tetou/sestrou je poněkud mimoběžná. Jednak není jasná její funkce v ději, jednak je záhadou, proč, když před ní pan Krbec prchl a poté ji z hradu úspěšně vyhnal, vzápětí prohlásí, že je to přece jen jeho sestra a bude tu s nimi bydlet – což se však neuskuteční a místo toho přijde další nefunkční „bublina“ – epizoda se zlodějem.

Hlavním problémem předlohy, snad vzešlým právě z jejího televizního původu (kde byl ovšem text doplňován ve střížích detailů a celků vtipnými čitelnými kresbami V. Renčína), je její veskrze literární povaha, spočívající v neustálých slovních hříčkách (začínajících už tou aliterací), vtípcích a slovním humorem, jakož i nepřetržitým plkáním, zatímco příležitosti k smysluplnému pohybovému jednání loutek je tu poskrovnu. Nepříliš výrazný a přehledný příběh zaniká v přemíře komplikovaných detailů a především v záplavě slov. Inscenátoři jsou si evidentně vědomi, že by něco mělo být také k vidění a že by loutky měly hrát, protože inscenují řadu marginálních fórků s propadlem či létajícím ptačtvem i strašidlem; přesto se především mluví a mluví a k tomu poskakuje a mává rukama (případně křídly) loutek.

LOUTKOVÉ DIVADLO PŘED BRANOU Rakovník: O zlaté rybce (na motivy R. Kučery, režie: Zdeněk Turek)

Po zbytném úvodu, v němž „potulný komediant“ v elegantním mušketýrském úboru vypráví, jak ho sestra Zvědavost naučila naslouchat příběhům, začne sama pohádka: Rybář vzdychá „Ach jo...“ (?), láskyplná žena ho utěšuje a pro rozptýlení posílá na moře. Ryby neberou, ba vysmívají se mu, až na větší hloubce zabere ta zlatá. Slíbí splnit jakékoli přání, on však nic nepotřebuje. Ale žena se náhle promění: chce dům. Moře se už chmuří (proč, když ho rybka sama vybízela?), ale ryba dům dá – i se služebnou. Jak se dalo čekat, žena chce víc: zámek. Dostane ho – i s komornou. I to je jí málo: chce být víc než bůh. Dostane – starou chatrč. A je z ní zas láskyplná dobráčka.

Divadlo jednoho herce. Na širokém stolovitém praktikáblu zakrytém vlevo modří moře a vpravo pobřežím s chatrčí se hraje samostojnými svrchními tyčkovými loutkami. Nová, větší stavba vždy překryje tu menší a chudší. Herecky i loutkoherecky pěkná inscenace s rozmanitým tvárným výrazem a příjemným nadhledem při hře i oslovování dětí, čistě přehledné převyprávění známé pohádky.

Dvě věci by stály však za úvahu. Proměny ženy – ta k horšímu i závěrečná k lepšímu – jsou trochu nevěrohodné: postava pro ně není připravena a tak nepůsobí příliš konzistentně. A i když chápu, že vícere opakování v podstatě týchž situací (nespokojenost ženy – prosba o lepší bydlení – jeho získání) se může jevit stereotypní, je otázka, zda jejich redukce na dům, zámek touhu po božské moci dokáže vytvořit dostatečnou gradaci a tím i napětí před závěrečným zvratem.

ŘÍŠE LOUTEK Praha: O kocouru, kohoutu a kose (autor a režie: Zita Morávková)

Na značně široké i hluboké scéně paravanu se hraje maňásky s ohromnými hlavami v rozdělené interpretaci (!) přes reproduktory, jež činí z mluvy hlasitou, leč odtažitou konzervu, doplňovanou téměř nepřetržitými zvukovými doprovody, písničkami a hudbou rovněž přes reproduktory. Velké prospekty interiéru chalupy a tří hradů v pozadí jsou jen dekorací, která do hry nijak relevantně nevstupuje, stejně jako ubíhající krajina za loutkami; jádrem totiž není putovačka.

Otec téměř zvesela umře poté, co odkázal synům kosu, kohouta a kocoura. Synové si dědictví spokojeně rozdělí, žádný problém nemají, také žádný cíl, a spíš aby řeč nestála, vydávají se jeden po druhém do světa získat nějaké ty peníze. Naštěstí vyrazí mimo Čechy, kde nežijí tak chytří lidé („v Čechách by ti to neprošlo“), takže hned ten první hravě prodá svou kosu, již tam neznají, takže když nechce sama pracovat, chce jí kat napraskat a zakopat do země, ale ona mu dá co proto (zřejmě ožila). Po synově návratu létají vzduchem koláče a pečená stehýnka, takže peníze jsou vzápětí fuč a vyráží druhý bratr. Ten nakuká hlupákům v dalším království, že bez jeho kohouta nastane den, inkasuje ještě víc, ale i to je brzy projedeno. Třetí syn zachrání německé království před myším ohrožením prodejem kocoura, ale vyděsí je, když na otázku, co bude kocour jíst až sežere myši, „odpoví“: was? (proč se syn ptá německy, když otázka je vyslovena s jen lehkým akcentem česky, je těžko říci, a kdo z dětí porozumí slovní hříčce, tuplem). Tentokrát ale synové vydělaný majlant neprojedí, protože už budou dobře hospodařit – jak z ničeho nic prohlásí.

Co pro bratry znamenala otcova smrt, co pro ně znamenal jeho odkaz, jaký je ten který bratr a jaký mají k sobě vztah (krom toho, že rádi společně projíždají vše, co mají), jaký mají vztah k jiným lidem, s nimiž se setkávají – o tom všem se nedozvídáme ani náznakem nic. K jakému vývoji či proměně tu došlo? Co synové chtěli a čeho dosáhli? Co se naučili a jak? Co získali? Jinak řečeno o čem se hraje? O tom, jak si chytrostí pomoci z bídy? – to asi ne: není tu moc ani bídy ani chytrosti. O tom, jak využít hlouposti druhých? – ale hloupí byli jen ti, co si nevěšili, že den až dosud nastával i bez kohouta. O tom, jak „zahanbili hlupáky“? – to snad jen u toho kohouta, nemluvě o tom, že to není zrovna mravně obdivuhodný cíl. O tom, jak jsme v Čechách chytří? O tom, jak se snadno a dobře najíst? Nebo že je třeba naučit se hospodařit? – a jak se to naučili – jen tím, že to řekli?

Ze všeho nejvíc spíš o tom, co všechno je napadlo: o všech těch žertících, fórcích a legráckách, nesouvisejících ani s dějem, natož s tématem, zato odvádějící pozornost od už tak řídkého děje, o všech těch samoučelných vtípcích (ne vždycky vtipných) a nespočítatelných variacích toho, jak ten či onen syn, případně i jeho kocour putují krajem od hradu k hradu, třeba i přes egyptské pyramidy, a aby toho nebylo málo, zopakuje se to ještě „puštěním pozpátku“, o všech těch písničkách a doprovodných zvucích, jimiž je inscenace „vyšperkována“ či spíše „přešperkována“... V tažení s kanónem na vrabce je všeho víc, než je třeba, a máloco slouží sdělení děje a tématu v něm nalezeného.

Hlavním problémem téhle inscenace je, že nehledá co sdělit a tím pádem ani jak to udělat co nejpůsobivěji, ale co všechno by se dalo udělat, aby byla legrace – a tak zahlcují děj desítkami pokusů o gagy, vtípky a fóry, nepřilíš související s dějem a už vůbec s tématem. Jenže i pohádku – má-li být o něčem – je třeba interpretovat a ne jen „zábavňovávat“.

TANTEHORSE Praha: Light in the Darkness (autoři: Miřenka Āechova a Radim Vizvary, reŹijnı spoluprace: Petr BohaĀ

TaneĀne-pohybove divadlo s prvky pantomimy, výtvarného divadla, divadla masek, i jedna javajka se tu na pět minut mihne, světlo, hudba – vše je vnejskove velmi efektní a co do řemeslného provedení i v dalších směrech takřka dokonalé: o imaginaci nelze pochybovat, oba tvůrci pımo hýří nápady, v práci s tělem jsou řemeslne do detailů přesní, řvankmajerovske vypujĀky (de)formovaných obliĀejı Āi po sobě řmatrajıcıch jazyků perfektně převedeny do divadelní podoby, scénografie od kostýmů přes masky aŹ po rekvizity na dlouhém stole, který dominuje scéně, stejne jako práce se světlem jsou aŹ opulentne nahuřteny, hudba je barokně působiva, sado-masochisticky vykloubené vztahy, láska, krutost i smrt jsou tu rozvedeny na nepoĀıtane způsobu...

řKoda jen, Źe není zřejme, odkud kam ta ohromující přehlídka nápadů směřuje a co vlastně chetı inscenaĀı sdelıt. A taky, Źe je vseĀno to dokonalé řemeslo emotivně tak vyprahlé. (LR)

DĚTSKÉ ZRCADLO

MINOR Praha: Zá-to-pek! (scenar a reŹie: Jan Jirků)

Prıbeh vypráví o Źivote beŹce Emila Zatopka, který Źil v rodině asi se sedmi sourozenci. Emil pracoval jako mladý v podniku Bařa, kde musel beŹet závod. ProtoŹe ho běhání zaĀalo bavit, chodil trénovat. Byl rychlejší a rychlejší, aŹ se dostal na mistrovství světa a dokonce na olympijské hry. Prı závodech se poznal s vıtpnym Francouzem. KdyŹ se jednou vrátil domů z ciziny a chetl jít za svou Źenou Danou, tak ho komunisté poslali kutat studně, protoŹe se jim nelíbilo, co řıkal a koho se zastával. Jeho francouzský kamarád ale pıjel do Āeskoslovenska, hledal ho a pomohl mu. Nakonec prıbeh dobré dopadl a do teď je Emil Zatopek povaŹovany u nás i ve světe za neprekonanou legendu. Představení mělo ukázat vseĀno ze Źivota Zatopka a to se povedlo.

Celý prıbeh vypráví stařık na atletickém stadionu kolemjdoucím sportovcům. Představení hrají hlavně herci, ale také obří loutky, ve kterých jsou herci. Je v něm i dobrá a napínavá hudba a zajımave kulisy, třeba světelný kruh, na který se dá speciální loutka, za kterou herci táhnou, a ona pomerne rychle po kruhu jede. Zá-to-pek! je krasne zpracované divadlo.

Kilián Bouřka, 13 let

KUDY CESTA NEVEDE

...neboli „Pár písmen z abecedy opakujících se zlovyků v divadle pro děti – a nejen v něm“ je nová publikace Dobrého divadla dětem, která vyřla koncem minulého roku. Její autor Luděk Richter v ní na konkrétních prıkladech her zabavne i pouĀne probírá kapitoly Aktivizace jako manipulace s diváky, BaviĀstvı, zábava pro zábavu, DidaktiĀnost, mentorské pouĀovanı, Dramaturgická svévole Āili Cochcalismus, DvoreĀek plný bublin dramaĀacke pseudohravosti, Kutılkovstvı a nasilne aktualizace a modernizace, Lineárnost, pımoĀarost, Manry, řablony, stereotypy a klıře, Nafukování, nastavování, natahování, Prıřıřlavanı na děti, SamouĀelny rámec pro rámec, Slepe uliĀky neuzavřených, rozbıhavych motivů a Verbalnost, popisnost, faleřny dialog. To vše za pouhých 40 korun Āeskych!

Dostupné jsou zatím ještě také další publikace:

Co skrývá text – Dramaturgicko-režijní úvahy nad čtyřiceti nejčastěji inscenovanými prózami a oblíbenými literárními předlohami divadla pro děti, dětského a mladého divadla.

Napsal Luděk Richter, 128 stran, 130 Kč.

Divadlo pro děti – Na základě načrtnutých věkových specifíků dětského diváka zabírá kniha celý proces jevištní tvorby, scénografii, hudbu, choreografii, herectví a režii. Je určena všem, kdo připravují divadlo, nejméně pro děti. Napsal Luděk Richter, 148 stran, 62 obrazových schémat, 200 Kč.

Hříčky, hry a scénáře pro starší a pokročilé – Výběr deseti textů, které Luděk Richter v posledních třiceti letech připravil pro soubory, jež vedl a režíroval. 160 stran, 100 Kč.

O divadle (nejen) pro děti – Souhrn úvah o divadle pro divadelníky, učitele pořadatele, teoretiky a kritiky. Napsal Luděk Richter, 132 stran, 100 Kč, při nákupu knih nad 300 Kč zdarma jako bonus.

Od předmětu k loutce, od loutky k divadlu – Dvanáct kapitol o vzniku a možnostech výpovědi loutky a loutkou v teorii i praktických cvičeních. Napsal Luděk Richter, 56 str., 100 Kč.

Pohádka... ..a divadlo – Jaká pohádka je. Co je její podstatou. Jaké má vlastnosti. Co je jejím obsahem a jaký má smysl. Co člověku dává a v čem je blízká dnešnímu dítěti.

Co je co v pohádce – Abecedně řazený „slovníček“ přibližuje významy nejčastějších pohádkových reálií. **Od pohádky... ..k pohádce** – Cesta od literární předlohy k divadelnímu scénáři na jedné konkrétní pohádce – Erbenových Třech zlatých vlasech děda Vševěda. Napsal Luděk Richter, 248 stran, 250 Kč.

Praktický divadelní slovník – Pro amatéry i profesionály, studenty středních a vysokých škol i žáky základních uměleckých škol. Napsal Luděk Richter, 208 stran, 290 Kč.

50 Loutkářských Chrudimí – Publikace obsahuje vše, co se dá o špičkovém amatérském loutkářství posledních padesáti let zjistit. Napsal Luděk Richter, 210 stran, 168 fotografií a reprodukce všech plakátů LCH, 250 Kč.

Loutkářská Chrudim 2001–2011 – Pokračování oblíbené publikace 50 Loutkářských Chrudimí. Napsal Luděk Richter, 60 stran, 30 fotografií, reprodukce 10 posledních plakátů, 100 Kč (společně s publikací 50 LCH 300 Kč).

Knihy lze objednat na e-mailové adrese osDDD@seznam.cz

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ

KBš – Kilián BOUŠKA, žák ZŠ a ZUŠ Praha, 13 let

AC – Alena CRHOVÁ, odborná pracovnice NIPOS-ARTAMA Praha

TČ – Tereza ČERNOCHOVÁ, studentka, Kasejovice

JF – Jitka FOJTÍKOVÁ, učitelka LDO ZUŠ Humpolec

JMn – Jana MANDLOVÁ, učitelka Dramatické školičky, Svitavy

PM – Petr MLÁD, scénárista, režisér a herec, Píseň

PN – Pavel NĚMEČEK, ředitel a lektor Sdružení D, Olomouc

PP – Paulína PETÁKOVÁ, absolventka Ateliéru divadla a výchova JAMU Brno

LR – Luděk RICHTER, režisér, divadelní teoretik, absolvent FF UK a DAMU, Praha

AR – Alexandr RYCHECKÝ, lektor dramatické výchovy, Ostrava

BŠ – Blanka ŠEFRNOVÁ, učitelka hudby ZUŠ, loutkářka, Svitavy

HV – Hana VOŘÍŠKOVÁ, výtvarnice, loutkářka, učitelka ZUŠ, Choceň

MV – Mirka VYDROVÁ, loutkářka, absolventka DAMU, Praha

Divadlo dětem, čtvrtletník DDD, vydává Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, Chopinova 2, 120 00 Praha 2, tel.: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz. Toto číslo vyšlo k 1. jarnímu dni, 20. března 2024. MK ČR E 15172.

Máte nápad nebo téma na vlastní inscenaci, našli jste povídku, román, hru, pásmo veršů, které byste chtěli upravit pro svůj soubor nebo už máte hru dokonce hotovou a chcete si ověřit, je-li k něčemu, abyste neztráceli čas a sílu na předloze, z které nejspíš nic pořádného nevznikne? Nebo chcete jen obohatit své dramaturgické znalosti a dovednosti? V tom může amatérským divadelníkům pomoci

DRAMATURGICKÁ AUTORSKO- DRAMATIZÁTORSKÁ DÍLNA

Po zářijové vyprodané dílně nabízí Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM dva nové termíny: **14.–16. června** nebo **20.–22. září 2024**.

Jak na to a co vás čeká?

Na jarní dílnu do **15. dubna**, na podzimní do **1. června 2024** se přihlásíte (jméno, příjmení, adresa, soubor/organizace) na adrese osDDD@seznam.cz (tel.: 608 260 156) a zaplatíte na účet DDD č. 4681309/0800. Čím dřív, tím líp: počet míst je velmi omezen!

Do **1. května** (jarní běh), respektive do **15. června** (podzimní běh) zašlete na uvedenou adresu:

- co nejpodrobněji rozvedený vlastní námět či nápad na připravovanou inscenaci, nebo
- název povídky, pohádky, románu či jiné literární předlohy, kterou chcete inscenovat, jméno a příjmení jejího autora a název vydavatele, případně
- hotový či rozpracovaný dramatický text, vlastní či vydanou hru, scénář nebo libreto, na němž chcete pracovat. Čím hlubší a přesnější bude vaše představa, tím více se o svém námětu dozvíte.

Po obdržení soupisu nápadů a předloh ostatních účastníků si je vypůjčíte, přečtete a promyslíte.

Sejdeme se:

- v **pátek 14. června** (jarní), respektive **20. září** (podzimní) od 18:00 do 21:00, jakož i
- v **sobotu 15. června**, respektive **21. září** od 9:00 do 13:00 a od 14:00 do 20:00 a
- v **neděli 16. června**, respektive **22. září** od 9:00 do 13:00

v Divadelní garáži v Praze 2, Vyšehradská 35. Společně tu probereme, jaké mají vaše náměty či předlohy klady i zápory, o čem vlastně jsou, na co je třeba dát pozor, co nesmíme nechat zapadnout, co by se dalo vynechat a co je třeba doplnit či změnit, pokusíme se odhalit jejich potence i impotence, naděje i nebezpečí pro divadlo a popovídáme si o tom, pro jaký divadelní druh a pro jaké jevištní prostředky se zdají být vhodné. Řeč bude o dramaturgii, režii, ale také o scénografii, herectví i možnostech hudby.

Lektor: Luděk Richter se věnuje divadlu od dětství. Řadu let vedl pražské soubory Paprle a Klíč, nyní Divadelní společnost Kejkliř. Vystudoval Filosofickou fakultu UK a režii na DAMU. Zaměřuje se na herecké i loutkové, netradiční, mladé i dětské divadlo. Byl pedagogem režie na pražské DAMU, externě i na brněnské JAMU, vedl na tři stovky týdenních či víkendových seminářů, dílen a konzervatoří zaměřených především na inscenační práci, dramaturgii, režii či práci s loutkou.

Cena víkendové šestnáctihodinové dílny: 1200 Kč. Účastníci si zajišťují a hradí cestu, stravování a ubytování.

Seminaristé, kteří věří, že budou schopni svou předlohu mezi červnem a zářím výrazněji dopracovat, mohou se přihlásit na obě dílny.

Ještě jednou upozornujeme: počet míst je velmi omezen – přihlaste se včas!